

Uittreksel: Hulpverlening aan jongens als slachtoffer van seksueel misbruik
Datum: 23 oktober 1992 te Utrecht
Door: Soman (Joop Beelen, Ron van Outsem, Jan Willem de Goey)

Inhoud

Inhoud.....	1
Inleiding	1
Joop Beelen - Jongens als slachtoffer, vormen voor velen een nieuwe loot aan de seksueel geweld boom.....	1
Aard.....	2
Omvang	2
Gevolgen.....	2
Ron van Outsem - Bespreekbaar maken van seksueel misbruik bij jongens.....	6
Jan Willem de Goey - Houdingsaspecten van de hulpverlener.....	12
De beelden.....	12
De blinde vlekken.....	13
Het tweede thema van de blinde vlekken is het lichamelijke contact.....	14
Beperkingen.....	15
Literatuur	17

Inleiding

Verslag van een serie lezingen over jongens als slachtoffer van seksueel misbruik. In toenemende mate komt seksueel misbruik, en met name bij jongens, onder de belangstelling. Zowel in de media in positieve of negatieve zin. Wat je nou ook hier weer bij krijgt is: "Moet dat nou zo nodig, is dat weer niet een nieuwe trend, we hebben er al honderden gehad, na de Bolderkar is er een reeks ingezet, waarbij een aantal dingen ook gebagatelliseerd werden". Dat voor wat betreft de deskundigen en de semi-deskundigen. N.a.v. de campagne "Over sommige geheimen moet je praten" blijkt dat bij de kindertelefoon, de meldingen van jongens die daar over mishandeling en seksuele mishandeling gepraat hebben, de laatste tijd ongeveer een derde van het aantal jongens beslaat, die met de kindertelefoon contact opnemen. In het begin was het een heel laag cijfer, maar je merkt nu dat het steeds meer wordt. Op zichzelf is het natuurlijk een treurig feit, dat kinderen zich daarvoor melden, maar het is denk ik verheugend, dat ze zich melden.

Joop Beelen - Omvang en aard seksuele mishandeling jongens

Ron van Outsem - Signaleren en bespreekbaar maken van dit onderwerp

Jan Willem de Goey - Houdingsaspecten die belangrijk zijn bij dit onderwerp

Joop Beelen - Jongens als slachtoffer, vormen voor velen een nieuwe loot aan de seksueel geweld boom

Veel hulpverleners zullen zich afvragen wat ze aan moeten met het zoveelste nieuwe taboe, en wat is de manier waarop dit doorbroken moet worden.

Vragen die ik veel hoor van de hulpverleners zijn: "Komt het niet zo weinig voor, dat ik er toch niet mee te maken krijg?", "Is het niet vooral een homoprobleem?", "Is het eigenlijk

allemaal wel zo erg in vergelijking met meisjes en vrouwen die seksueel misbruikt worden?" en "Biedt het onderwerp niet een prachtige mogelijkheid tot preventie gericht op het toekomstig te plegen gedrag?"

In deze lezing wil ik u in het kort iets vertellen op de antwoorden op deze vragen, over omvang en aard van seksuele misbruik van jongens en over de belangrijkste verschillen en overeenkomsten met meisjes die seksueel misbruikt worden.

Aard

In vergelijking met seksueel misbruik met meisjes, zijn er voor wat betreft de aard van de misbruiksituaties veel overeenkomsten. Ook hier zijn er niet de stereotype situaties, waarin de engerd uit de bosjes spring, en met geweld zijn zin oplegt. Het gaat veel vaker om een vertrouwenspersoon, iemand die status, sympathie en aanzien heeft bij zo'n jongen.

Bijvoorbeeld een goede vriend van zijn ouders, een leraar, een onderwijzeres, de voetbaltrainer, zijn vader. In vergelijking met seksueel misbruik bij meisjes kennen we de volgende verschillen: het lijkt erop dat jongens vaker buiten het gezin misbruikt worden. Vaker door onderwijzeres, jeugdleraar, voetbaltrainer of pastoor, dan door moeder, vader of oudere broer.

Het lijkt er op dat het risico om misbruikt te worden afneemt, als jongens ouder worden. Sommige onderzoeken geven aan dat het risico op jonge leeftijd, dus peuter-, kleuterleeftijd, voor jongens en meisjes gelijk zou liggen.

Veel misbruik van jongens vindt plaats door mannen, maar vrouwen kunnen net zo goed de pleger zijn. Het lijkt erop dat in ongeveer 20% van de gevallen het om misbruik, door vrouwen gaat. Moeder, tante, buurvrouw e.d. Soms vindt de misbruik plaats onder dwang van een man, maar er zijn ook vrouwelijk pleger, die op eigen initiatief tot het seksueel misbruik van jongens overgaan, zonder dat ze daartoe gedwongen worden door een man.

Omvang

Komt het seksueel misbruik van jongens inderdaad zo weinig voor, dat de gemiddelde jeugdhulpverleners er zelden mee te maken krijgen? Uit de weinige onderzoeken die in de Verenigde Staten en in Nederland gedaan zijn, blijkt dat het in ongeveer 1 op de 4 gevallen van seksuele misbruiken, het om een jongen gaat. Zo'n 20 tot 30% van de totale groep slachtoffers, is van het mannelijk geslacht. Mijn ervaring is, dat veel mensen dit cijfer verrassend hoog vinden, en ik denk dat het cijfers binnen uw cliëntenpopulatie nog wel hoger zal zijn, immers, ook jongens krijgen problemen met hun ervaringen, die hen noodzaken zich tot de hulpverlening te wenden. En met de toenemende aandacht voor het seksueel misbruiken van jongens, zal dat naar alle waarschijnlijkheid steeds vaker voorkomen in de toekomst. Ik hoorde van een medewerker van correlatie, dat na een recente uitzending van Ursula de Geer, 13 jongens gereageerd hebben met verhalen over seksueel misbruik. Dat klinkt misschien niet veel, maar als u bedenkt, dat anderhalf jaar geleden op een soortgelijke uitzending, hoogstens 2 of 3 reacties binnen komen van jongens, dan zit het wel in de lift, om zo te zeggen. Overigens blijkt uit een onderzoek van de kinder- en jeugdtelefoon, dat er van de 121 geregistreerde gesprekken over seksueel geweld, er 61 van jongens afkomstig waren. Van die 61, waren er 46 slachtoffer, en daarvan waren er maar liefst 38 door een vrouw misbruikt.

Deze cijfers maken in ieder geval duidelijk, dat het laatste woord over de omvang en aard van seksueel misbruik bij jongens, nog steeds niet gezegd is. Zeker zolang cijfers van definitieve onderzoeken ontbreken.

Gevolgen

Wat zijn de gevolgen van seksueel misbruik van jongens en mannen, en zijn er verschillen in die gevolgen bij jongens/mannen en meisjes/vrouwen.

Algemeen kan je stellen, dat de gevolgen van seksueel misbruik voor jongens net zo ernstig zijn als voor meisjes. Veel problemen die bij vrouwen en meisjes samenhangen met

seksueel misbruik ervaringen, zie je ook terug bij jongens en mannen. Bijvoorbeeld: psychosomatische klachten, seksualiseer gedrag, angsten, nachtmerries en flashbacks, dissociatie, geheugenstoornissen en depressies. Of het nou om een meisje of een jongen gaat, bij seksueel misbruik gaat het om traumatische ervaringen van een kind. Het gaat om misbruik en exploitatie van peuters, kleuters, tieners en adolescenten. Om het kind, wiens vertrouwen in zichzelf en om de wereld om hem of haar heen, tot in de kern bedreigd en beschadigd is. Juist in een levensfase, waarin vertrouwen en eigenwaarde op een positieve wijze vorm hadden moeten krijgen.

Maar naast die overeenkomsten, zijn er ook enkele verschillen tussen vrouwelijke en mannelijke slachtoffers, die in een belangrijke mate kunnen bepalen, hoe een jongen zijn seksueel misbruikervaring begrijpt en verwerkt. Bij deze verschillen wil ik wat uitgebreider stilstaan, er van uitgaan dat u op de hoogte bent van de wat meer algemene gevolgen van seksueel misbruik.

Aan seksueel misbruik van jongens zijn een aantal specifieke stigma's verbonden, die als gemeenschappelijk kenmerk hebben, "Slachtofferschap botert niet met mannelijkheid".

Maatschappelijke normen rond mannelijkheid, verwijzen vooral naar zaken als kracht, zelfstandigheid, stoerheid, je niet op je kop laten zitten, onkwetsbaarheid.

Maatschappelijke normen rond slachtofferschap, staan bij wijze van spreken haaks op mannelijkheid. Het gaat vooral om zwakheid, hulpeloos, zielig, niet weerbaar, kwetsbaar. De keerzijde van mannelijkheid.

Uiteraard zijn deze mannelijkheidnormen aan verandering onderhevig, maar we weten allemaal hoe langzaam deze veranderingen zijn en hoe taai normen blijken te zijn in crisis situaties, en zeker hoe strak deze mannelijkheidnormen gelden voor opgroeiende jongens. Deze normen rond mannelijkheid, hebben daarom een belangrijke invloed op hoe een jongen zijn seksueel misbruikervaring probeert te begrijpen en te verwerken.

Allereerst wil ik ingaan op de gevolgen ten aanzien van seksuele identiteit en oriëntatie

De mannelijke slachtoffers denken dat ze vrijwillig hebben meegewerkt en dat is een bijna onoverkomelijke hindernis op weg naar de hulpverlening.

(Maurits, ex-directeur landelijk bureau vertrouwensartsen). Mannen zijn nu eenmaal actief in het initiëren van seksueel contact. Mannen en jongens zijn nieuwsgierig naar de seksuele mogelijkheden. Als de gelegenheid zich voordoet, ben je een beetje vreemd, als je het laat schieten, en op een oude fiets moet je het leren. Dat zijn de normen die een gezonde Hollandse jongen mee krijgt van zijn ouders, vrienden, zijn favoriete Tv-programma's bioscoopfilms. Een norm die veel verbijstering, verwarring en zelfverwijt geeft wanneer hij seksueel misbruikt wordt. Die verwarring blijkt ook uit het eerder genoemde onderzoek van de kindertelefoon. Meisjes die bellen vertellen hun verhaal als: mijn vader gaat met mij naar bed. De jongens vertellen hun verhaal eerder als: ik ga met mijn moeder naar bed, en daar zit ik mee. Jongens die zijn misbruikt, praten vaak verward over hun seksuele voorkeur en zijn bang dat ze homoseksueel zijn en voor flikker worden uitgemaakt. Jongens die een seksuele voorkeur voor mannen hebben, of deze aan het ontwikkelen zijn, gaan zich afvragen, of ze door het seksuele misbruik homoseksueel zijn geworden. Of andersom, dat ze misbruikt worden, omdat ze homoseksuele gevoelens hebben. Als je misbruikt wordt, door een keurige heteroseksuele burgervader, duidelijk geen homo, dan moet de oorzaak van wat er gebeurd toch bij jou liggen. Maar ook, als je seks hebt met een vrouw en je vindt dat heel eng, beschamend of vernederend, zou je dan misschien een homo zijn?

De stigma's die aan homoseksualiteit kleven, vies, zondig, zacht, verwijfd, worden versterkt door de seksueel misbruik en v.v., waardoor er een onontwarbare kluwen ontstaat van schuld en schaamtegevoelens, angst, twijfel en verwarring. Daar komt bij, dat tijdens het seksuele misbruik lichamelijke opwindning bij jongens veel meer zichtbaar is dan bij meisjes. Het lichaam reageert op fysieke stimuli met een erectie of een ejaculatie, en sommige plegers maken er een sport van, om lichamelijke opwindning bij de jongen op te wekken. Achteraf blijft de jongen met de verwarring zitten. "Ik heb dit helemaal niet gewild", maar ook "Ik wilde het zeker wel, want mijn lichaam wilde het".

Het zal duidelijk zijn, dat deze verwarring over seksuele voorkeur, respons en verlangens, een sterke invloed zullen hebben op de manier de jongen met seksualiteit leert om te gaan. Enerzijds kan het resulteren in een grote angst en afkeer voor seksueel contact. Niet verliefd worden, niet aantrekkelijk zijn of iemand aantrekkelijk vinden, seksuele verlangens onderdrukken. Ook die soms sterke homofobische reacties, angst of woede op soms alles wat met homoseksualiteit geassocieerd wordt.

Anderzijds kan het leiden tot een sterk geseksualiseerd gedrag. Veelvuldig en obsessief aanhalen van anonieme seksuele contacten, dwangmatig masturberen, constant schuine moppen tappen en ander seksualiserende taalgebruik hanteren, of seksualiserend gedrag ten toon spreiden. En net zoals bij misbruikte meisjes en vrouwen, belanden misbruikte jongens nog al eens in de prostitutie. Dat wat betreft de gevolgen ten aanzien van seksualiteit.

De gevolgen van de mannelijke identiteit. Jongens hebben last, van wat Maurits een "flinkheidsbeeld" noemt. En hij zegt daar over: "Zij achter zich niet geloofwaardig, ze denken dat de omgeving zich afvraagt: waarom heb je dat misbruik dan niet gestopt. Aan meisjes wordt vaak gevraagd waarom heb je geen nee gezegd. Voor jongens is de vraag: waarom heb je die man of vrouw niet gewoon van je afgeduwd?"

Dit flinkheidspeld verwijst naar de normen die gesteld worden aan "echte mannen", aan de mannelijkheidscodering die jongens en mannen je influisteren hoe je je hoort te voelen en hoe je je hoort te gedragen. Belangrijke elementen rondom deze normen van mannelijkheid zijn, onkwetsbaarheid, zelfredzaamheid, kracht, zelfstandigheid. Je laat je niet op je kop zitten, je laat je niets aan leunen, pijn verbijt je, je dopt je eigen boontjes wel.

Zoals gezegd, slachtofferschap botert niet met deze traditionele normen rondom mannelijkheid. Jongens denken dat ze het zelf hadden moeten stoppen, dat ze gefaald hebben in hun mannelijke identiteit. Het is moeilijk voor ze, om te accepteren dat ze ergens slachtoffer van zijn geworden.

Veel mannelijke slachtoffers gaan daarom twifelen aan hun identiteit als echte man. Een man, die seksueel is misbruikt, beschrijft zijn gevoelens als volgt: "Je hebt geleerd niet te huilen, pijn niet erg te vinden. Als man heb ik gefaald, en falen mag je niet laten zien. Ik was bang dat mensen zouden denken: oh ben jij misbruikt, dan ben je een mietje. Bij mij leeft dan de gedachte: wat ben ik voor iemand."

Een voortdurend gevoel te falen en niets waard te zijn als man kan het gevolg zijn. Een doorlopende angst om door de mand te vallen en door iedereen ontmaskerd te worden als een zwakkeling, een mietje. Een sterk isolement van de sociale omgeving, angst om vrienden en vriendinnen te maken, het gevoel nergens bij te mogen of te kunnen horen. Deze verwarring over je mannenrol, zal vaak een sterke invloed hebben op de wijze waarop misbruikte jongens om leren gaan met macht en controle, twee wezenlijke aspecten van mannelijkheid.

Een overlevingsreactie kan zijn om helemaal geen mannelijk gedrag meer te vertonen. Jongens worden bijvoorbeeld stil, timide, depressief, teruggetrokken. Sommige bekwamen zich liever in meer vrouwelijk geachte bekwaamheden: goed luisteren, invoelend, behulpzaam zijn.

Sommigen weigeren zich in te laten in jongens en mannen zaken: stoer en sportief gedrag. Het nemen van macht en controle is voor deze jongens heel moeilijk, eerder nemen ze een uitgesproken machteloze positie in. Het kan zijn, dat ze daardoor zodanig uit de boot vallen, dat ze de piespaal worden van het schoolplein, de eindexamenklas, en later in de samenleving en op de afdeling van het werk.

Andere jongens en mannen zullen zich juist boven op die jongens en mannen willen storten, om het onvoldoende bewijs te leveren, dat ze wel degelijk een echte man zijn. In een poging zoveel mogelijk macht en controle te hebben, manifesteren ze zich met machogedrag, stoer en dominerend optreden. Bij deze overlevingsreactie weten ze zich vaak omhoog te werken, in plaats van dat ze de piespaal worden. Echter, de populariteit van de gevierde of stoere jongen, is maar een dunne bescherming tegen de angst om door de mand te vallen. Het

overbewijzen van de mannelijkheid, kan ontsporen naar fysieke en verbale agressie. We zien dan soms dat de jongens vandalistisch en destructief worden en dat ze bijvoorbeeld ook, vanwege hun diepe angst om geassocieerd te worden met homoseksualiteit, overgaan tot "pootrammen".

Vanuit deze achtergrond, is het voorstelbaar, dat mannelijke slachtoffers op een gegeven moment over gaan te het "plegergedrag". Misschien om het gebrek aan macht en controle te compenseren en af te reageren, misschien uit identificatie met en bewondering voor de pleger. Misschien omdat de jongen of man zijn seksualiteit uitsluitend met overmacht en geweld associeert en daarom voor hem alleen in een ongelijke machtspositie plaats kan vinden. Vanuit dergelijke achtergronden kan een jongen die seksueel misbruikt is op zijn beurt alleen een seksueel intimiderend en agressief seksueel gedrag ten toon spreiden. Hierbij wil ik echter een kanttekening maken, allereerst: lang niet elke jongen of man met seksueel misbruik ervaringen gaat tot een destructieve pleger manier om met macht en controle. Er zijn velen die daar hun vingers liever niet aan branden en zich juist beschermend en terughoudend opstellen. Ten tweede moeten we uitkijken dat er niet een nieuwe mythe rond mannelijk slachtofferschap ontstaat, die het hun nog moeilijker maakt over hun ervaringen te praten.

Tot slot, mannelijkheid en slachtofferschap staan in zekere zin haaks op elkaar. Zoals gezegd, stereotype beelden van mannelijkheid als stoer, sterk weerbaar, boteren niet met stereotype beelden van slachtofferschap, gekwetst, zwak. Seksueel misbruik van jongens zet een aantal van die stereotype beelden op zijn kop, en zo krijg je veel verwarring bij de jongens die misbruikt zijn, maar zeker ook bij de hulpverleners die hiermee werken.

Ron van Outsem - Bespreekbaar maken van seksueel misbruik bij jongens.

Seksueel misbruik bij jongens en mannen is eigenlijk een raar verschijnsel binnen de hulpverlening, want, ik durf te stellen, dat iedere hulpverlener die, mannelijk cliënten heeft, daaronder mannelijke cliënten heeft, met seksuele misbruik ervaring. Een tijd geleden hield ik een referaat op de Ursula Kliniek in Wassenaar (daar ook een verhaal over de aard en omvang van deze problematiek), ik vroeg daar even aan de zaal, van, zijn er hier mensen aanwezig, het waren allemaal hulpverleners van verschillende disciplines, psychiaters, psychologen, spv-ers (sociaal-psychiatrische verpleegkundigen), ik vroeg, hebben jullie jongens of mannen die een dergelijke ervaring hebben meegemaakt. Daar was dus bij helemaal niemand iets van bekend, niemand had ze. Ik heb toen gevraagd, van, ga dat eens aan iedereen vragen, aan al je cliënten, en dan bel ik over een week of twee op van hoe dat nou zit. En inderdaad, twee weken later, bleek dat op iedere afdeling waar mannelijke bewoners waren, 1-3 van de 10 ervaringen hadden met seksueel misbruik. Dat is dus niet gering.

Een ander voorbeeld, met de telefonische hulpdienst in Amsterdam, was het ons tot 1 september 1996, ons slecht 1 geval bekend, van een man met seksueel misbruik ervaring. Er komt op een gegeven moment een stagiaire bij deze dienst, die was geïnteresseerd in het onderwerp, en die ging de medewerkers stimuleren om bij gesprekken, ook bij jongens en mannen, te vragen naar ervaring met seksueel misbruik. In de acht maanden die daarop volgden, waren er ineens 26 gevallen van mannen of jongens met seksueel misbruik bekend.

Nelleke Nicolai, heeft in een nummer van het MVG van september 1990 een onderzoek gepubliceerd. Ze is gaan kijken hoe vaak ervaringen met seksueel misbruik voorkwamen in de populatie van een gesloten crisis interventieobservatie afdeling van een algemeen psychiatrisch ziekenhuis. Ze ontdekte dat 21 % van de mannelijke bewoners van die afdeling ervaringen hadden van seksueel misbruik.

Dit zijn gegevens, cijfers, die heel erg overeen komen met Amerikaanse, Canadese en Australische onderzoeken, waarbij men gekeken heeft binnen de psychiatrie, hoe vaak komt het nou voor. Ook zij komen rond de 20% uit.

Ik denk, dat het dan ook niet zo gek is te veronderstellen, dat iedereen hier in de zaal wel jongens of mannen hebben met een seksueel misbruik verleden. De vraag rijst dan ook, waarom zien we het niet, waarom blijft het onbekend, waarom blijft het allemaal onder de oppervlakte.

Allereerst (zie vorige lezing), de jongens en mannen komen er zelf niet mee naar buiten, of hoogst zelden. Dit heeft te maken met een taboe. Überhaupt praten over seks is moeilijk, dat doen wij over het algemeen niet zo gemakkelijk. Schuine moppen tappen dat kan nog net, maar, echt serieus praten over seksualiteit, zeker je eigen seksualiteit, dat is erg moeilijk. Het manbeeld past niet bij het slachtoffer zijn, het misbruikt worden.

Angst om voor homo of mietje uitgemaakt te worden.

Ook wat ik in mijn eigen praktijk steeds vaker tegen kom, is inderdaad de mythe, dat mannelijke slachtoffers, later, eerder plegger worden. Daar wil ik even op ingaan. Ik heb het onderzoek, waarop deze mythe gebaseerd is, onder de loep genomen, en ik zie, dat de onderzoekers, met name een onderzoekspopulatie hebben bekeken, die meer kans heeft, vanwege de problematische achtergrond waarvan ze vandaan komen tot het ontwikkelen van plegger gedrag. Daarom hebben ze automatisch ook meer kans om misbruikt te worden, omdat er in hun omgeving ook meer pleggers in de buurt zijn. Maar in allerlei artikels en in de media, is dit heel ongenueanceerd naar buiten gebracht, als: "Jongens en mannen die seksueel misbruik hebben meegemaakt, lopen meer kans om plegger te worden". Het hoort bij het beeld wat volgt op seksueel misbruik ervaring. Jongens en mannen kijken dus nu wel dubbel uit, om met hun ervaringen naar buiten te komen, want ze zijn bang om uitgemaakt te worden tot toekomstige plegger, of potentiële plegger. Om het heel sterk uit te drukken, ze zijn als het ware bang om seropositief verklaard te worden voor plegger gedrag, zo van, misschien

doe je het nog niet, maar omdat je misbruikt bent, zal het er nog wel eens een keer van kunnen komen.

Zeker ook, omdat uit allerlei seksuologisch onderzoek blijkt, dat, vrijwel iedereen, een of meerdere malen seksuele fantasieën heeft, over seks met kinderen, jongens, jonge meisjes. En een jongen of man die seksueel misbruik heeft meegemaakt, en een dergelijke veel voorkomende fantasie heeft, zal dat ook eerder interpreteren als: " Oh, zie je wel, het begint al, het is al aan de gang". Dat is voor hem ook een extra barrière om over zijn ervaringen te gaan praten.

Aan de andere kant, is de andere reden dat we het niet zien, is dat we er niet naar vragen. Bij hulpverleners merk ik, dat ze ook te maken hebben, met de moeilijkheid om over seks te praten en überhaupt seksueel misbruik. Het wordt vaak gebracht als een eng onderwerp, waar je heel snel grote fouten kan maken en waar je je vingers behoorlijk aan kan branden en die van je cliënten ook. Heel veel hulpverleners laten zich dan ook verleiden, om het thema seksueel misbruik dan maar terzijde te schuiven, en niet te bespreken. Heel veel hulpverleners kunnen het zich ook nog heel moeilijk voorstellen, dat een jongen of man seksueel misbruikt kan zijn. Verder komt het ook regelmatig voor, dat signalen, die een aantal jongens en mannen met seksueel misbruikervaring vertonen, gewoon niet herkend worden. Men is daar gewoon niet bekend mee, waar moet ik dan op letten. Om op die signalen dus nu in te gaan, zowel vanuit de literatuur als vanuit de directe praktijkervaring, heb ik een aantal signalen kunnen inventariseren, waarvan je zou kunnen zeggen, dat als een mannelijke cliënt die vertoont, als je dat ziet, kun je erg eigenlijk de donder op zeggen, dat hij iets van seksueel misbruik heeft meegemaakt, 1 of meerdere malen, nog ongeacht of hij dit zelf zo noemt. Maar in ieder geval speelt er op dat gebied iets.

Allereerst is, dat heel overdreven geseksualiseerde gedrag, het heel erg vaak hebben over seks, veel bezig zijn met seks, veel masturberen, op een hele seksuele manier aandacht vragen, seksualiserend naar je kijken, opmerkingen maken. Aan de andere kant, het bijna tegenovergestelde, heel erg grote angst voor alles wat met seks te maken heeft, en nabijheid en bloot, het afschermen en er vooral niet over hebben, steeds als het over seks of lichamelijke of iets dergelijks gaat, dan meteen een ander onderwerp kiezen, om de hete brei heen praten, het er vooral niet over hebben. Ook duidelijk angst voor autoriteitsfiguren, is iets wat je ook vaak ziet. Vaak zijn die jongens en mannen ook misbruikt door een autoriteitsfiguur. Wat is een autoriteitsfiguur? Dit kan zijn een ouder of misschien ook wel een hulpverlener. Dus, iedereen die macht zou kunnen hebben over de persoon, zou in principe een pleger kunnen zijn. Wat je ook heel veel ziet is een onduidelijke angst, hoge angstniveau constant, maar niet precies weten waar het nou bang voor is. Moeilijk kunnen slapen 's nachts, bang zijn in het donker, maar het niet kunnen plaatsen.

Wat je bij jonge jongens ook vaak ziet, is een heel vroegrijp gedrag. Een jongetje van een jaar 5 of 6 die het al heeft over meiden versieren. Ook alles afkeurt wat met homoseksualiteit te maken heeft, heel stoer doet, graag wil vechten, ook met grotere jongens, oudere jongens. Aan de andere kant zie je ook weer bij heel vroegrijpe jongens een vervrouwelijkt gedrag, mietjesgedrag. Maar vaak dan ook de negatieve lading, die het woord mietjesgedrag heeft, het zelf kleinerende, dat dan ook heel sterk uitdragen naar de omgeving toe. Andere signalen kunnen zijn, een overdreven goede lichaamsverzorging, 3 of 4 keer per dag onder de douche en dan niet 5 minuten, maar soms een uur per keer. Ik ken dan ook een jongen die elke dag wel 3 of 4 keer een uur onder de douche ging, omdat hij het sperma nog aan zich voelde kleven, wat hij op zich kreeg tijdens de misbruiksituatie.

Je ziet ook een soms overdreven slechte lichaamsverzorging. Vieze kleren, stinken. Een jongen die ik ken die met vieze handen de pukkels in zijn gezicht open krabde zodat hij daar vieze stinkende etterende zweren kreeg.

Dat is voor die jongens ook een methode om zich niet aantrekkelijk te maken, mensen op een afstand te houden. Het is dus een zoeken naar veiligheid. "Als ik er maar vies en lelijk genoeg uit zie, dan moeten ze me niet, dan zal ik niet meer worden gepakt". Je ziet ook bij seksueel misbruikte jongens en mannen, heel veel psychosomatische klachten, heel veel

vage klachten als rugpijn, hoofdpijn, benauwdheid, hyperventilatie, veel klachten aan de urinewegen of aan de anus. Dat heeft aan de ene kant ook te maken met het grote geheim dat ze moeten bewaren, er speelt heel veel angst en woede mee wat absoluut niet naar buiten mag, dus het gaat zich lichamelijk manifesteren, veel spanning, stijf gespannen spieren, het op slot zitten rond het kruis en rond de anus, dat al die spieren heel erg gespannen houden, heel erg beschermend. Dit leidt dus tot allerlei klachten.

Ook trouwens beschadigingen die direct het gevolg zijn van seksuele misbruik bij anale penetratie, hierdoor kan de anus beschadigd raken. Er kan littekenweefsel ontstaan, dat kan gaan jeuken en irriteren. Dit is iets wat je dan ook nog wel eens tegen komt. In de spreekkamer ziet het er dan ook heel vaak uit, dat zo'n jongen heel vaak aan zijn anus zit te krabben, moeilijk zit, er duidelijk last van heeft.

Bij jongere jongens, rond een jaar of 14, zie je dat het broekpoepen weer terug komt. Dit heeft ook te maken met het hoge angstniveau wat ze vaak hebben. Ook bij wat oudere jongens, tot ongeveer 18 jaar zie je dat het bedplassen weer terug kan komen. Een ander signaal kan zijn, impulsieve agressie, het zwart voor de ogen krijgen en wild om zich heen gaan slaan, met name als er een machtsconflict is, of een seksuele situatie. Het is vaak dat als ze in een situatie van herbeleving terecht komen, dan kunnen ze zich op die manier als het ware afschermen men gaan dissociëren alles wordt zwart voor de ogen, en alle opgeslagen woede en frustratie komt er dan uit.

Overigens is het de laatste tijd mode, om rondom de problematiek van seksualiteit te gaan praten in termen van dissociatie. Zowel uit onderzoek blijkt, als uit hetgeen ik in de praktijk zie, is, dat lang niet alle seksueel misbruikte jongens daar last van hebben. Er zijn verschillende manieren, waarop seksueel misbruik ervaringen zich kunnen uiten. Dat dissociatieve traject is een van de trajecten. In de spreekkamer kan het er zo uit gaan zien, zeker als je een beetje druk gaat uitoefenen op de cliënt, dat hij ineens dicht slaat, anders kan gaan praten, of heel afwezig kan gaan reageren. De pupillen worden ineens groot, de toon wordt anders, en dat kan zo'n dissociatief proces aanduiden. De druk wordt te groot, de weerstand wordt te groot, afschermen, weg, hetgeen de jongen ook vaak meegemaakt heeft tijdens het misbruik. Op de langere duur zie je ook heel vaak depressie, wat samenhangt met de sociale isolatie, het zich afzonderen van iedereen, het bang zijn om weer misbruikt te worden, om in de steek gelaten te worden. Geen intieme relaties aan kunnen of durven te gaan, met name ook het beleven van seksualiteit en intimiteit wordt dan ook heel moeilijk. Dit is dan ook iets wat je als signaal kan herkennen. Er speelt dan een zeker wantrouwen naar iedereen toe, uit angst van herhaling, het opnieuw misbruikt worden. Ook het veelvuldig aangaan van symbiotische relaties kan een duidelijk signaal zijn van seksueel misbruik. Symbiotische relaties zijn relaties die gebaseerd zijn op wederzijdse afhankelijkheid. Ze kunnen heel erg hevig zijn, en dan opeens knalt het, en dan is het opeens afgelopen. Dit kan te maken hebben met het verstoorte vermogen om te kunnen bepalen van wie te vertrouwen is en wie niet. Het is het missen van het vermogen om een intieme relatie met iemand te kunnen hebben. Zo'n relatie moet dan voor de veiligheid meer een karakter krijgen van: "Ik heb jou nodig, en jij hebt mij nodig, dus dan horen we bij elkaar".

Dat zijn wat mij betreft een van de belangrijkste signalen, maar wat is de waarde van deze opsomming?

Als je werkt in een ambulante setting, dan is dit vrij beperkt, want, überhaupt cliënten, die bij je komen in de spreekkamer, die spelen daar een bepaalde rol. Die zeggen bepaalde dingen wel en bepaalde dingen niet. Die nemen een bepaalde houding aan. Heel veel van die signalen kunnen daardoor gecamoufleerd worden. Je ziet iemand eens in de 1 a 2 weken, een uur. Heel veel van die signalen spelen zich af in het dagelijkse leven, wat je dan als hulpverlener niet te zien krijgt. Anders is dit in een residentiele setting, als begeleid wonen, een therapeutische leefgemeenschap, waarbij je iemand in zijn dagelijks leven kan observeren, dan wordt zo'n signalenlijstje ook wat waardevoller.

Ik werk zelf ambulante, en mijn indruk is, dat 1 of meerdere signalen wordt herkend bij ongeveer 20% van de jongens die ik onder behandeling heb met seksueel misbruik ervaring.

Bij de andere 80% zie ik het niet of niet duidelijk genoeg. Met andere woorden, zie je het 1 of meerdere van die signalen, dan kan je zeggen, er is een gerede kans dat er seksueel misbruik problemen zijn, zie je het niet, dan is er voor wat betreft mij, geen enkele reden om aan te nemen, dat het niet zo is. Daarom pleit ik er ook voor, om te doen wat er steeds vaker gebeurt in allerlei instellingen bij vrouwelijke cliënten, namelijk een standaard bij de intake. Inpassen van de vraag: "Ben je seksueel misbruikt, heb je nare seksuele ervaringen" in een standaardintake protocol heeft voor mij de voorkeur. Nu klinkt dat vrij gemakkelijk, je stelt even de vraag en klaar is Kees. Dit is natuurlijk niet zo. Er speelt een hele hoop angst, wantrouwen, weerstand bij de mannelijke cliënt om bijvoorbeeld "ja" te zeggen. Er zijn in ieder geval een aantal dingen waarop je moet letten, als je inderdaad zo'n vraag stelt: allereerst het moment waarop je dit moet doen, (en waarop ik de beste ervaring heb), dit is, op ongeveer tweederde van je intakegesprek. Niet meteen aan het begin, en ook niet helemaal aan het eind, maar op het moment dat het gesprek al gaande is. Op het moment dat je elkaar wat hebt afgetast, dat je wat meer hoogte van elkaar hebt, dat er een moment is gekomen, dat er over allerlei intieme en pijnlijke zaken gepraat kan gaan worden. Tevens heb je dan nog even de tijd om over dingen door te praten.

Wat ook heel erg belangrijk is: wees er duidelijk en expliciet over, gebruik ook de woorden die er voor staan, noem het beestje bij de naam. Niet in bedekte termen praten van: "Toen "het" gebeurde" of, "Heb je zoiets als misbruik of incest meegemaakt" of meer van deze voorzichtige bewoording. Dit maakt het verhaal alleen nog maar enger. De mannelijke cliënt denkt: "Oh, jeh, over het andere kan blijkbaar gewoon gepraat worden, maar dit is blijkbaar iets geheel bijzonders en pijnlijks". Wat ik nu ook heel belangrijk vindt, is nu een heel klein stukje informatie te geven, dat die jongen of man niet de enige is, dat naar schatting 4% van de mannelijke bevolking iets dergelijks hebben meegemaakt. Dat is dus heel erg veel. Veel jongens en mannen hebben vaak het idee, dat ze de enige zijn, want, er is de laatste tijd wel veel over seksueel misbruik gepraat, maar als zijnde de vrouw een probleem heeft, komt het alleen maar bij de vrouwen voor. Mannen die doen het en vrouwen zijn die worden dan misbruikt. Voor hen is het dan een openbaring om te horen dat ze lang niet de enige zijn, het is blijkbaar iets dat zo gek nog niet is, dat ik er hier dus gemakkelijker over kan praten. Ik vraag het dus ook standaard, en wat ik dan ook vaak tegen kom in het eerste gesprek, is, "Ja, ik heb het meegemaakt, maar ik wil het er nu niet over hebben". Dat respecteer ik ook, maar ik vind het ook erg belangrijk om te benadrukken, dat de cliënt er wellicht veel mee te winnen zou hebben, door er op een gegeven moment over te gaan praten. Ik check het dan ook even af, van, "Heb je het graag, dat ik er later nog een keer op terug kom", of "Neem je ertoe zelf het initiatief". Zo van, nu kies je er voor om er niet over te gaan praten, prima, maar het kan altijd nog.

En ook inderdaad, dat als een jongeman "neen" zegt, en dat is soms een beetje triggie, dan vind ik het nog belangrijk om een achterdeurtje open te houden. Ik geef het meestal deze vorm van, : "Ik stel deze vraag, want ik kom het heel vaak tegen en het is heel erg moeilijk om er over te praten. Het kan overigens zijn, dat je je op een gegeven moment herinnert, over iets dat op een moment heel erg verdrongen is".

Vraag uit de zaal: "Is seksueel misbruik (afhankelijk van wat je er onder verstaat) altijd schadelijk en zo niet, kan je er iets over zeggen in hoeveel procent?"

De gevolgen van seksueel misbruik zijn zo divers als er mensen die seksueel misbruik mee gemaakt hebben. Ik denk dat de dimensie, schadelijkheid, onschadelijkheid, misbruik en geen misbruik, totaal onafhankelijk zijn van elkaar. Het kan zijn dat een "niet-misbruik" situatie, wat echter wel een heel erg negatieve seksuele situatie kan zijn, erg schadelijk kan worden, terwijl er absoluut geen aspect van seksueel misbruik aanwezig was.

Aan de andere kant kan iemand een seksuele ervaring hebben, die of heel prettig was, of waar iemand geen enkele schade van ondervonden heeft, waarbij de andere partij wel degelijk misbruikintenties had, of, wel degelijk de betrokkene heeft misbruikt. De term seksueel misbruik suggereert al, dat het schadelijk is. Dus als veel jongens of mannen

dergelijke dingen hebben meegemaakt, waarbij ze niet iets hebben van, "ik heb klachten die daardoor komen, dan zijn ze ook niet geneigd om dat te benoemen. Ook in mijn praktijk laat ik het heel erg open, hoe iemand zijn of haar ervaringen benoemt. Het gaat er om, van, wat heb je meegemaakt, hoe voelde je dat toen en hoe voel jij je er nu over, hoe kijk je nu tegen jezelf aan en wat wil je er mee. En inderdaad, soms heb je het over seksueel misbruik, en soms geven we er een hele andere naam aan. Stop er, als je seksueel misbruik bespreekbaar maakt, niet meteen een stempel op van incest of seksueel misbruik. Bij veel cliënten geeft dit dan namelijk een standaard idee van, dan moet ik die en die klachten hebben, het zet er een bepaald beeld bij en dat gaat wringen.

Vraag: Hoe ga je met ervaringen van seksueel misbruik om, omdat veel problemen door de vraagstelling weer naar voren komen. Problematiseer je het gebied dan niet meer? Dit is een probleem, veel ervaringen zijn dusdanig verdrongen of ontkent, de jongen of man dat moment nu accepteert, en dat niet beleeft als een problematisch moment, dat die daar last van heeft. Dat is vaak iets, wat wel vaak in hem zit te broeien, dus dat is wel iets waar duidelijkheid over moet komen. Ik geloof er niet in, dat je iemand problemen loopt aan te praten die er niet zijn. Als je gaat begeleiden, dan zal blijken of het problematisch is, en in hoeverre het een probleem is.

Vraag: Je zei, dat je bang bent om er te snel een stempel op te drukken. Aan de andere kant denk ik, dat het toch goed kan zijn er een stempel op te zetten van: "Jij hebt dus een seksueel misbruik ervaring". Er zijn veel mannen die moeite hebben om het zo te zien, dat het hun zo is overkomen. Als jij dus als hulpverlener hem erkent als, jij bent dus verkracht, dan is dit vaak een heel belangrijke herkenning, van: "Ja, zo heb ik het zelf nog niet bekeken". Dit kan een belangrijke stap zijn. Zeker, echter ik denk wel dat het erg riskant kan zijn, om er als hulpverlener zelf mee te gaan beginnen om er zijn plaatje te gaan invullen, van: het is een verkrachting, het is dus zo. Ik denk, dat zeker in zo'n eerste gesprek, er sprake is van aftasten, van hoe ziet hij het nu. Inderdaad, als je later zelf als hulpverlener het initiatief neemt om er namen aan te geven, van, je bent verkracht, of, je hebt seksueel misbruik meegemaakt, dat dit dan heel verduidelijkend kan gaan werken, en dat er een stuk erkenning komt. Hierdoor wordt de ervaring ook een stuk hanteerbaarder. Dit is, volgens mij, stap twee, anders ga jij als hulpverlener gaan vertellen, wat jij als probleem zou moeten hebben, en daar ga je naar handelen.

Bij seksueel misbruik staat de behoefte vanuit de dader, puur egocentrisch. Het is niet iets liefdevols, maar puur een behoeftebevrediging vanuit de dader zelf.

Naarmate er meer onderzoek gedaan wordt, komt het seksueel misbruik binnen het gezin steeds meer in de picture. Vroeger dacht men dat het voornamelijk buiten het gezin plaats vond, echter nu leren we steeds meer, dat binnen het gezin seksueel misbruik ook veel plaats vindt. Mijn ervaring is, dat de meeste jongens die ik begeleid, misbruikt zijn binnen het gezin. Echter een andere collega heeft dit precies andersom. Je kan er dus nog niet echt een vaste uitspraak over doen.

Bij navraag weten ook veel jongens, dat hun pleger ook anders jongens hebben misbruikt. Een profiel van de pleger is er echter moeilijk te geven. Ook in de literatuur is dit niet duidelijk te doen. De misbruiker hoeft zich in dit geval niet altijd alleen op jongens te richten. Ze richten zich ook vaak op meisjes.

Bij jongens die door vrouwen misbruikt zijn, kunnen vrouwen voor de jongens heel onaantrekkelijk worden: "Vrouwen = misbruik = vervelende gevoelens". Hierdoor kunnen ze in een seksueel identiteitsconflict komen. "Ik wil graag seks, echter ik durf niet met een

vrouw. Misschien moet het dan maar met een man". Of: "Ik heb seks met een vrouw niet leuk gevonden, misschien ben ik dan wel een homo". Voor de rest zijn de ervaringen dezelfde, zoals het zich nu laat aanzien, bij jongens die door mannen zijn misbruikt. Ook als je kijkt, wat vrouwen doen om jongens te misbruiken, dan wijkt het ook niet zo veel af van het gedrag van mannen die misbruiken. Ook vrouwen kunnen geweld gebruiken of bedwelming of chantage of psychisch overwicht.

Vraag: Je sprak over 4% van de mannelijke bevolking die met seksueel misbruik in aanraking is gekomen. Zijn er nog risicogroepen aan te wijzen, dus groepen die meer de kans lopen om seksueel misbruikt te worden dan anderen?

Mijn ervaring is, dat het heel vaak voorkomt, bij mensen met "multi problems". Ze komen met een achtergrond met een gezin waar van alles mis is, alcohol, drugsgebruik, criminaliteit, prostitutie etc. Daar komt onder andere ook seksueel misbruik bij jongens voor. Grenzen vervagen hier, er ontstaat hier vaak een klimaat van: "Als je iets wilt, moet je maar zorgen dat je het krijgt". Het recht van de sterkste geldt, als je iets krijgen kan, dan heb je er als het ware recht op.

Dit is echter geen situatie waar het exclusief voor kan komen. Het kan in alle lagen van de bevolking voorkomen.

Jan Willem de Goey - Houdingsaspecten van de hulpverlener.

(Hij begint met een inductie gericht op ontspannen).

“Ik vind het moeilijk om onder woorden te brengen, wat er met mij gebeurt is. Vrouwen praten over aanranding en verkrachting, voor jongens zijn er geen namen voor”. Zo zegt een jongen het in een boek van Jos van den Broek, “Er zijn geen namen voor”. Met de toon en de titel van het boek, geeft hij daarmee een handreiking aan de hulpverleners. Jongens helpen te benoemen van wat hen is aangedaan, opdat het gebeuren een naam krijgt. Mijn verhaal heeft daarom de titel gekregen: “Woorden er aan geven”, over knelpunten en woorden geven bij hulpverlening bij seksueel misbruikte jongens.

Ik wil het er met u over gaan hebben, over wat ertussen zit, of wat ertussen kan komen, bij hulpverlening bij seksueel misbruikte jongens. Dus tussen u en uw mannelijke cliënten of

Jongens, die aan de andere kant door een man misbruikt zijn, zitten met de vraag of homoseksualiteit aanleiding of gevolg is van seksueel misbruik. In beide gevallen zit homoseksualiteit geklonken aan slachtofferschap. Naar buiten brengen van het misbruik brengt de homoseksualiteit aan het licht, omgekeerd impliceert de ontkenning van de homoseksualiteit een verdringing van het misbruik. De verwarring die de dominante mythe over mannelijkheid bij seksueel misbruik bij jongens geeft, pogen zij op te lossen via het mechanisme van ontkenning, geringschatting of verdringing van hetgeen gebeurt is. Zij meten zich een gedrag aan, een overlevingsstrategie, om dat kapotte stuk in zichzelf te bedekken. Dit kan, volgens van den Broek, de drie volgende vormen aannemen:

1. Naar binnen geslagen, de zielenpiet
2. Naar buiten geslagen, de stoere jongen
3. Op anderen gericht, de beschermengel.

In alle gevallen is het uiterlijk gedrag afgesneden van het innerlijke gevoel, wat het leggen van een relatie tussen beiden bemoeilijkt.

Hulpverleners worstelen met parallelle problemen vanwege onbekendheid en onwennigheid met jongens als slachtoffer van seksueel misbruik. De eerste reactie kan er een zijn van afkeuring, irritatie of vermijding, waarbij de verantwoordelijkheid van het misbruik bij de jongen wordt gelegd: "Wat verbeeldt die jongen zich wel, het zal zo'n vaart niet lopen, voor een jongen is dit minder erg als voor een meisje". Iedereen kan dit voor zichzelf nagaan. Wat is de eerste gevoelsmatige reactie, dan praat ik over de puur menselijke reactie en niet de professionele methodische reactie, bij het ter ore komen van een seksueel misbruikt meisje of een seksueel misbruikte jongen. Hoe erg vindt u het in het ene geval, en hoe erg in het andere geval. Hoe bezorgt maakt u zich om het meisje, en hoe bezorgt maakt u zich om de

© Tsruikt zeldtg invhtoffilisjegen, Twkomenzae

wensen en behoeftes. De hulpverlener kan twee kanten uit, a. de cliënt naar zichzelf toe trekken, of b. van zich af duwen, al naar gelang hij de bezorgde of de bestraffende ouder uitleeft.

Tegenoverdracht maakt de hulpverlener onvrij, hij gaat twijfelen, zich onzeker voelen, zich irriteren, hij wordt moe, mat en initiatiefloos. Als al deze zaken gebeuren, dient de hulpverlener na te gaan, welke eigen wens of misstand hem op dat moment bezig houdt. Vervolgens dient de hulpverlener de tegenoverdracht te stoppen, door uit te spreken wat hij achterhoudt aan twijfel, bezorgdheid of verwarring. Op die manier scheidt hij wat van hem is en wat van de cliënt is. De hulpverlener is degene, die de stap naar voren zet, in het ongewisse. Daarmee maakt hij een opening en staat tegelijkertijd ook model voor wat helpend is. Ik zal een voorbeeld geven: een hulpverlener die bij mij in begeleiding zit, kwam bij me met de vraag, of een jongen tegen zijn zin in kan klaarkomen. Hij was daarover verward, en wilde zijn cliënt, die aangaf seksueel misbruikt te zijn, en daarbij te zijn klaar gekomen, pas geloven, als hij antwoord had op die vraag. De cliënt en de hulpverlener zochten beiden als het ware naar het verlossende woord, maar durfden niet het verboden woord uit te spreken. Te weten, de cliënt, dat hij voor zijn eigen gevoel lust beleefd had, en de hulpverlener, dat hij verward en wantrouwig was.

Kenmerkend voor overdracht en tegenoverdracht is, dat beide partijen niet de volledige verantwoordelijkheid dragen voor zichzelf. Het stopzetten van tegenoverdracht, confronteert de hulpverlener aan de cliënt met zichzelf. Wat dient hij onder ogen te zien en wat staat hem te doen.

Toen de hulpverlener zijn verwarring en wantrouwen daadwerkelijk uitsprak naar de cliënt, durfde deze hem in vertrouwen te nemen over wat hem zo in de war had gebracht.

Toegespitst op de hulpverlening aan seksueel misbruikte jongens, kunnen zich schematisch de volgende overdracht en tegenoverdrachtdynamieken voordoen: de overdracht van de cliënt naar de hulpverlener is vaak een van zich schuldig voelen of medeplichtigheid. De tegenoverdracht van de kant van de hulpverlener naar cliënt kan er een zijn van minachting, afkeuring, irritatie tonen, stilzwijgend terechtwijzen op het mogelijk eigen aandeel medeplichtigheid cliënt, maar ook over homoseksuele gevoelens. De hulpverlener kan zich ook idealiseren zowel naar het slachtoffer, als ook naar de pleger toe.

Overdracht van cliënt naar hulpverlener, kan er een zijn van stoer doen, bedreigen, manipuleren, verleiden. De tegenoverdracht van de hulpverlener is meegaan, zich identificeren, afstand houden, afgeven op de cliënt, gaan afwijzen, ingaan op het verwerpend gedrag, of het koesteren van seksuele fantasieën en gevoelens zonder dat de cliënt daar weet van heeft.

Overdracht nogmaals van de cliënt naar de hulpverlener kan zijn, zwijgen, zich schamen, ontkennen, zich klein maken. De tegenoverdracht van de hulpverlener is dan, vermijden, bagatelliseren, ontkennen, afleiden en minimaliseren.

Samenvattend kan de hulpverlener zichzelf vastzetten in de volgende driehoek: de strenge bestraffende ouder, de meegaande misbruikende ouder en de afstandelijke afwezige ouder. In deze rollen kijkt de hulpverlener niet door het masker van schuld, stoerheid en zwijgzaamheid van de cliënt heen, en toont tegelijkertijd zijn ware gezicht niet.

Het tweede thema van de blinde vlekken is het lichamelijke contact

Nabijheid, intimiteit en aanraking zijn bij seksueel misbruikte kinderen vaak verbonden of vallen soms samen met het verrichten of laten ondergaan van seksuele handelingen. De spreekkamersituatie kan op zich reeds bedreigend zijn: alleen, met de hulpverlener en vooral als die van hetzelfde geslacht is als de pleger, en niet precies weten wat hem boven het hoofd hangt. De jongen wordt heen en weer geslingerd tussen zich afsluiten en zich open stellen voor de hulpverlening. Op het moment dat hij de hulpverlening, ook in fysiek opzicht dichterbij kan laten komen, kan het in werkelijkheid, volgens zijn voorstelling, uitmonden in voor hem, seksueel beladen gedrag. Hij vraagt bijvoorbeeld getroost te worden, de hulpverlener legt een arm om zijn schouder en de jongen reageert als het ware automatisch

met strelende bewegingen. De valkuil is ook, dat de hulpverlener alleen maar koerst op zijn eigen normen en gevoelens. Aanrakingen die bij hem niet op voorhand seksueel, erotisch of pijnlijk beladen zijn, kunnen dat bij de jongen wel zijn, zoals het leggen van een hand op de onderarm of op de hand. Van mannelijke plegers is het bekend, dat ze, naar jongens toe, sterk genitaal gericht zijn. Hij kan de jongen dwingend bij de arm of hand genomen hebben, om deze naar zijn eigen geslacht te brengen. Is die jongen zo, letterlijk en figuurlijk beet genomen, dan kan het leiden tot pantsering op die plekken. Aanraking restimuleert dan de psychische pijn die daar opgeslagen ligt. Het lichaam kan, aan de andere kant, de juiste ingang zijn voor de jongens, die de pijn ver hebben weggestopt, of er geen woorden voor hebben. De vinger wordt meteen op de zere plek gelegd, waarmee met de pijn, ook de woorden naar boven komen. Lichaamswerk dient expliciet gevraagd en aangeboden te worden, en door bio-energetisch of bio-dynamische getrainde hulpverleners, in praktijk gebracht moeten worden. De hulpverlener kan zich ook verre houden van het lichamelijke en daarmee ook indirect lichaamswerk buiten de deur houden. Hiermee schept hij geen ruimte voor de natuurlijke behoefte aan lichamelijk contact en intimiteit en expressie van erotische en seksuele gevoelens. Hij helpt in negatieve zin de jongen zijn kracht en pracht van zijn lijf, en de ervaring hier in feite heer en meester over te zijn, buiten beschouwing te laten. Onbedoeld fixeert de hulpverlener de jongen in zijn slachtofferrol. Zeker als er wel op klinische wijze aandacht is besteed aan zijn lichaam, zoals bij verwondingen aan penis en anus.

Concluderend, met betrekking op het punt van lichamelijk contact, kan je stellen, dat de hulpverlener niet om het fysieke heen komt. Jongens worden in hun opvoeding aangesproken op hun fysieke kracht en autonomie, ze doen met het lichaam wat ze er mee willen. Tegelijkertijd verhoudt spierkracht kwetsbaarheid, zeker waar seksualiteit en de geslachtsorganen aangedaan zijn. Een oude professor, en een jongenskenner bij uitstek, we kennen hem van zijn boek uit 1954 over "De grote jongen, over de psychologie van de vlegelbaren" typeert de genitaalstreek zo gek nog niet, als de geheime sterk-zwakke plaats. Komt de seksueel misbruikte jongen uit voor zijn kwetsuren, dan geeft hij het geheim prijs, hoe kwetsbaar de kracht is.

Aan de andere kant, verliest hij daarmee, zagezegd, het lidmaatschap van de jongensclub. De hulpverlener kan hem echter helpen, tot in het fysieke te ervaren hoe krachtig de kwetsbaarheid is.

Beperkingen

De hulpverlening en de seksueel misbruikte jongen bijten elkaar. Zo zoekt de jongen niet gauw uit eigen beweging hulp en geeft hij zich niet licht bloot. Het hulpverleningsbedrijf aan zijn kant is te zeer ingericht op een uitgesproken hulpvraag en op slachtoffergedrag met zijn ingebakken hulpvraag. Veel jongens missen de boot, ze hebben geen hulpvraag of manifesteren plegergedrag. Daarnaast zijn jongens niet zo vertrouwd, met wat De Zwaan, het controversiële genre van het hulpverleningsgesprek noemt.

Jongens blijken veel al niet van die ideale gesprekspartners te zijn. Hebben ze zich daarentegen de taal van de hulpverlening eigen gemaakt, dan kunnen zij zich vaardig en aardig verschuilen achter vaktermen. Toch blijkt uit onderzoek vanuit het sociaal en cultureel planbureau uit 1987, dat jongens oververtegenwoordigd zijn als gebruikers van een aantal voorzieningen voor jeugdigen. De stoere jongens blijken dus zorgenkindjes te zijn. Ook in de gezondheidszorg, blijken jongens, tot 10 jaar het zwakke geslacht te zijn. Jongens zitten dus reeds in de diverse zorgen. De aandacht voor seksueel misbruik voor jongens zou in de hulpverlening, als ook in de samenwerkingsverbanden en netwerken, even vanzelfsprekend moeten zijn als die bij meisjes. Het voorkomen van seksueel misbruik van dochters binnen het gezin, dient de hulpverlener sowieso attent te maken op de mogelijke misbruik van de zonen. De aandachtspunten en aanpak die gelden voor meisjes, gaan in grote lijnen ook op voor jongens.

Een andere handicap van de branche, is dat de hulpverlening slachtoffer gericht is. Hulpverlening aan de pleger en andere betrokkenen rondom het seksueel misbruik, vormen vaak wel organisatorisch, maar vaak niet organisch een geheel met de hulpverlening aan het slachtoffer. Seksueel misbruikte jongens en meisjes, hebben, vanuit een relationele ethiek gezien, uiteindelijk behoefte aan een ritueel van vergiffenis schenken aan, en zich verzoenen met de pleger. Zeker, als de pleger een van de ouders is, en uiteraard pas, als de pleger om vergiffenis heeft gevraagd, en boetedoening heeft verricht, d.w.z. de bitterheid van het gebeuren, zichtbaar door zich heen heeft laten gaan. Alle mogelijke gevoelens een plaats hebben kunnen krijgen, opdat de ouder-kind relatie hersteld kan worden, opdat een streep achter het verleden gezet kan worden, opdat het mogelijke transgeneratiele effect achterwege kan blijven, opdat met de woorden van Jung, het zout van de verbittering getransformeerd wordt in het zout van de wijsheid. Dit is een precair punt, omdat de samenleving de pleger emotioneel en juridisch vervolgt, en bij meisjes zie je soms dat ze tegen het advies van de hulpverlener in, contact blijven zoeken met de pleger, vanuit een diepe verlangen naar die andere vader. Jongens zullen nog eerder alle banden verbreken, een daad die waardering kan oogsten, kracht maskeert dan echter andermaal de kwetsbaarheid. Door de vader of moederfiguur af te wijzen, erkennen zij in zichzelf niet de positieve en negatieve eigenschappen van het mannelijke of het vrouwelijke. Ze blazen het buiten zichzelf, en maken er geen contact mee. Kortweg gesteld, vraagt de seksueel misbruikte jongen om, erkenning van feiten en gevoelens van schaamte en schuld, verwerking van het trauma, en verzoening met de pleger. De hulpverlener dient het volgende te doen: Het tonen van gehoor, geloof en vooral geduld. Uiterlijk en vooral tegenovergesteld gedrag als stoer en misleidend gedrag dient hij te doorgronden en om te polen. Veiligheid creëren door ruimte te geven aan uitingen van woede en verdriet en door het liefdevol strikt bewaken van de gezagshierarchie en de grenzen tussen die generaties als hij in een gezin werkt. Wijsheid te schenken op een manier, zoals Kees van der Broek zegt, en wat ook metaforisch op te vatten is: "Ik heb altijd geloofd, en ik hoop nog steeds iemand te ontmoeten, die zegt: "Kom we gaan er wat aandoen, kom maar een tijdje bij me logeren, zodat jij je thuis kan voelen bij een oude wijze man, die al heel wat heeft meegemaakt in het leven en die je een beetje kan sturen". Het gaat hier om een thuishaven, een zoals Blide in zijn boek "De wildeman" omschrijft als: "Een ommuurde tuin". Voorlichting en communicatietraining te geven over seksualiteit en lichamelijkeheid, zoals bij meisjes, hebben jongens ook daar vaak geen woorden voor, of slecht schuttingtaal, of de met misbruik beladen woorden. Plegers en andere betrokkenen in de hulpverlening betrekken in de setting van verwerking rond te maken.

In zijn algemeenheid kan ik niet zeggen wat mannelijke of vrouwelijke hulpverleners meer of minder of anders te bieden zouden hebben. Het hangt voor mij echt af van de persoon in kwestie. Kan hij of zij kijken naar de pijn van de jongens, zonder zichzelf vast te zetten in de rol van rechter, trooster of zwijger? Kan hij of zij dichtbij komen en door het masker van de mannelijkheid heen kijken en helpen zonder de jongens hun kracht te ontnemen? Hier gaat het wat mij betreft om. Wel kunnen zij als hulpverlener respectievelijk de oer-vader of oer-moedergestalte belichamen. Archetypisch gezien dient de vader de zoon te slaan, zoals de koning de knaap tot ridder slaat. Het is het moment dat beiden elkaar volledig als mannen aanschouwen, waarna de vader de zoon losmaakt en hem de wereld in stuurt. Zo zorgt de vader voor de doorgaande mannelijke lijn, van vader op zoon. De vader die de zoon als man seksueel aan zich bindt, ontnemt de zoon hem deze natuurlijke gang in het leven. De zoon gaat zich fixeren op de misbruikende mannelijkheid. De mannelijke hulpverlener kan in de

vadergestalte, de jongen echter vriendelijk doch ferm wijzen op dit pad te keren. Op de loer liggen voor de hulpverlener de seksloze, de impotente en verleidelijke vader.

De vrouwelijke hulpverlener kan in de moedergestalte de jongen uitnodigen, aan haar zijn mannelijkheid te tonen, met alle pijn en kracht. Ze dient hem duidelijk te maken in hem de man en niet de minnaar in hem te aanschouwen. Ze dient vervolgens "haar" zoon los te laten, als het ware opnieuw te baren. Verleidingsgedrag van zijn kant dient zij terecht te wijzen. Op de loer voor haar liggen de seksloze, de castrerende, en de verleidelijke moeder.

Literatuur

Ron van Outsem - Seksueel misbruik van jongens, Uitgeverij SUA, Amsterdam, 1992, ISBN 90.6222.215.3